

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

3473

Peri Plana-Parcel·la 16

Diloli Fons, Jordi

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INDEX

- 1.- Introducció.
- 2.- Situació de l'estructura.
- 3.- Antecedents arqueològics de la zona.
- 4.- Documentació de l'estructura: resultats.
- 5.- Conclusions.
- 6.- Bibliografia.

Annex.

- 1.- Planimetria.
- 2.- Fotografia.

INTRODUCCIÓ

Amb motiu de la construcció d'un edifici d'habitatges a un solar situat a l'oest de la ciutat de Tarragona, ubicat a la riba esquerra del riu Francolí, el Sr. M.Pérez, en representació de l'empresa *SUBESA*, va encarregar a *COTA 64* la realització d'una intervenció arqueològica a la parcel·la número 16 del PERI PLANA de Tarragona.

Els treballs arqueològics es van desenvolupar en dues fases, la primera, de prospecció i excavació, entre els dies 22 d'octubre i 27 de novembre de 1998, i la segona, de desmuntatge de les restes localitzades, durant el mes de gener de 1999, essent dirigits per Jordi Diloli Fons.

Posteriorment al desenvolupament de l'actuació arqueològica, es va realitzar la documentació d'una estructura de carreus que va aparèixer a la banda esquerra del riu Francolí, paral·lela al seu curs i situada també dins de l'àrea afectada per les obres, intervenció que també dirigí Jordi Diloli Fons.

SITUACIÓ DE L'ESTRUCTURA.

El solar on es va efectuar la intervenció arqueològica es troba situat a l'oest de l'actual trama urbana de la ciutat de Tarragona, entre l'Avinguda de Roma, el carrer de Joan Baptista Plana, i la riba esquerra del riu Francolí, just abans del pont de la carretera de València (N-340), amb coordenades U.T.M., del plànol comarcal de Catalunya corresponent al Tarragonès, número 36, escala 1:50.000: 352180-4553582 (full 473).

Pel que respecta al tram de pont que s'havia de documentar, la seva ubicació consistia pràcticament amb la posició de l'antic pont de la N-340, avui Via Roma, al costat esquerre del riu Francolí.

ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS DE LA ZONA.

La presència de restes arqueològiques a les immediacions del solar a intervenir eren força minses fins que durant l'estiu de 1994 hom localitzà a l'altre costat de carretera (N-340) l'important complex arqueològic de Parc Central (situat a uns 100 metres), documentant-se l'existència entre d'altres restes, d'una *villae*, d'una basílica paleocristiana i d'almenys un tram viari que, provinent de la Necròpolis Paleocristiana es dirigeix vers el riu. Aquesta via, amb una amplada de quatre metres i limitada per murets de pedra seria un dels camins secundaris que enllaçarien amb la via Augusta just després que aquesta creués el riu Francolí, l'antic *Tulcis* romà (López, 2000).

A banda d'aquestes troballes, relativament modernes, existeix documentació antiga que ens indica l'existència en aquesta àrea d'altres restes d'època principalment romana, entre les que calen destacar els elements arquitectònics de l'Era del Delme (actual cantonada entre la Plaça de la Generalitat i l'avinguda Vidal i Barraquer), on es va recuperar ja fa força temps una tapa de sarcòfag amb decoració escultòrica (Pons d'Icart, 1572; Alföldy, 1975).

Posteriorment a aquest esment, no fou ja fins al segon quart del segle XX que no tindriem més notícies arqueològiques sobre aquest indret, quan Mn. Serra Vilaró hi documentà la presència de restes romanes (Serra Vilaró, 1936).

Ja en època més actual, segons testimoni del Sr. Enric Ballart, als terrenys que actualment ocupa la fàbrica Ceratonia, a la carretera de València, es localitzaren les restes d'una vila romana.

En el decurs de l'any 1981, durant les obres de construcció d'un edifici al carrer Joan Baptista Plana números 11-13, el Sr. Francesc Tarrats controlà l'obra i notificà que no hi havia cap tipus de resta arqueològica.

Als número 5-6 de l'Avinguda Roma s'hi efectuaren unes prospeccions, documentant-se únicament la presència d'una masia del segle XVIII (Gebellí, Vallverdú, 1993).

A l'Avinguda Vidal i Barraquer número 10 es realitzà una prospecció on no aparegué cap element arqueològic (Güell, 1992)

A l'Avinguda Vidal i Barraquer 12-14 es realitzaren diverses rases de prospecció, sense que es documentessin restes arqueològiques (CODEX, 1993).

L'any 1994, en una intervenció arqueològica efectuada en un solar de l'Avinguda Roma (números 2, 3 i 4 Quinta Sant Rafel) durant els mesos maig, juny i juliol, el Servei d'Arqueologia de la U.R.V. localitzà part d'un tram viari que fou datat entre els segles I i II de la nostra Era (Tubilla, 1996).

A la Plaça Generalitat, es realitzaren diverses rases de prospecció no localitzant-se restes arqueològiques, (COTA 64, 1995).

A la parcel·la 17 bis del Polígon oest es realitzà una excavació entre el novembre i desembre de 1996, amb presència de materials arqueològics a l'extrem nord-est del solar, documentant-se l'existència d'estratigrafia moderna per sobre del terreny natural, amb una potència variable d'entre 0,50 i 1,50 m. La majoria d'aquest rebliment modern es composava de runes provinents de la construcció dels edificis annexos. Les restes arquitectòniques documentades consistien en un mur de gran llargada (19 metres excavats) i 1'30 metres d'amplada. Associat a aquest mur s'observà la presència del restant d'una pavimentació formada per pedres i una lleugera capa de calç. El conjunt d'aquestes restes s'interpretà com una via secundària que conservava part de la seva pavimentació (en força mal estat), o si més no, el que quedava de la seva preparació. El mur de 19 metres no presentava cap mena d'obertura ni resquicis de cap paret mitjanera que pogués definir àmbits diferenciats. Les seves dimensions van fer pensar en elements de parcel·lació, en un territori de marcat caire agrari, amb el mur parcel·lari i el camí secundari adosat a aquest. Cronològicament el conjunt no va funcionar més enllà de mitjans del segle II d.n.E., essent amortitzat (per l'absència de restes posteriors) per algun canvi de parcel·lació o de funcionalitat de la zona (COTA 64, 1997).

A la mateixa parcel·la que hem intervingut s'hi havien realitzat ja dues actuacions. A la primera es localitzà a la part central del solar, segons l'informe presentat al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, una canalització i una possible

pavimentació (CODEX, 1997). A la segona, realitzada a la resta del solar, no es localitzà cap tipus de resta d'interés arqueològic (CODEX 1997).

La tercera intervenció arqueològica, que fou l'encomanada a COTA 64, va permetre documentar un tram de via romana d'aproximadament tres metres d'amplada i cinquanta de longitud, que ja havia estat identificat a l'excavació de Parc Central i que també es conserva al jardí del Museu Paleocristià de Tarragona. Pels materials recuperats podríem datar la seva construcció en un moment als voltants del canvi d'Era, perdurant el seu ús al menys durant els segles I i II i deixant de ser utilitzada a mitjans del segle II d.n.E. A partir d'aquest moment, i des dels segles II-III els materials constructius de la via van ser espoliats fins que aquest sector fou cobert amb aportacions de terres d'altres llocs.

És interessant senyalar que el tram de via localitzat segueix una direcció paral·lela al riu Francolí, és a dir, possiblement seria perpendicular al camí principal que, travessant el Francolí, accediria a Tarraco per aquest punt, sense que per les seves dimensions – aproximadament 3 metres d'amplada – pugui ser considerada un camí principal, com podria ser el cas del camí de l'Avinguda Roma (amb una amplada de 8 metres), però si relacionar-se amb els trams viaris de Parc Central o de la Necròpolis Paleocristiana, al menys, durant algun moment del seu funcionament. Per últim, considerem també interessant indicar el fet de que no s'ha localitzat cap enterrament prop d'aquesta construcció, malgrat la seva relativa proximitat a una àrea d'enterraments tant important com és la d'aquest sector de l'antiga ciutat de Tarraco.

DOCUMENTACIÓ DE L'ESTRUCTURA: RESULTATS.

Tal com hem senyalat abans, l'objectiu d'aquesta prospecció consistia en documentar històricament i fotogràfica una estructura formada per una doble filada de carreus, orientada en direcció nord-sud i paral·lela al curs del riu Francolí, que previsiblement es veuria afectada pels moviments de terres derivats de les obres que es desenvolupaven en el solar corresponent a la parcel·la 16 del Peri Plana.

El parament, bastit mitjançant la superposició d'almenys dues filades de carreus de tamanyos diversos –entre 50 i 90 cm d'amplada per aproximadament 50 cm d'alçada– units sense cap ciment visible, estava visible i l'únic sediment que el cubria es trobava situat per sobre del mateix mur, consistent en una capa de terra vegetal sobre la que hi havia una tupida vegetació de ribera. Aquest parament acabava en un dels seus costats (el meridional) dins d'una estructura de coberta per una capa d'argamassa que impedia veure la seva continuïtat.

L'exploració dels voltants de l'estructura no va aportar cap dada sobre la seva cronologia, doncs els materials superficials que es podien observar a simple vista dataven d'època contemporània, i al no estar amenaçada per l'obra no es va efectuar cap cata per tal de poder analitzar l'origen de la seva fonamentació.

CONCLUSIONS.

Si bé l'estructura que hem pogut documentar al marge esquerre del riu Francolí, formada per una doble filada de carreus units en sec, no s'ha pogut associar a cap estrat arqueològic que ens pugui determinar la seva cronologia, si que podríem interessar-la amb una notícia històrica que ens descriu l'existència en aquesta zona de l'anomenat Pont del Francolí, únic pas estable per salvar el riu des de l'antiguitat fins al segle XIX¹. D'aquest pont, que patí la destrucció de les seves arcades centrals per una avinguda d'aigües durant el mes de setembre de 1850, es van aprofitar els extrems de pedra per tal de recolzar-hi una pasarella de fusta –un pont Tompson- que perdurà fins la riuada de 1874, que s'endugué també les arcades que havien sobreviscut anys enrera.

Posteriorment es va bastir, més proper a la desembocadura, un nou pont amb estructura metàl·lica, que va ser l'únic en funcionament fins que l'any 1962 s'obria al trànsit el pont que actualment creua el Francolí des de l'Avinguda Roma, i que es va construir al mateix lloc que ocupava l'antic Pont de Pedra.

Hem de senyalar que l'estructura que hem documentat es troba situada quasi bé a sota d'aquest pas que s'obrí a la circulació al 1962, i que podria formar part del basament dels arcs de pedra més extrems de l'antic Pont sobre el Francolí, que va ser demolit després de l'aiguat de 1874.

Aquest Pont, perfectament documentat en diversos plànols i gravats des del segle XVII, fou objecte de diverses reformes al llarg de la seva història, motiu que fa, si s'escau, encara més difícil l'adscripció cronològica de les restes arquitectòniques que hem documentat. Tanmateix, ens sembla interessant ressenyar una d'aquestes refeccions, on se'ns indica com davant el perill de desplomació, es va decidir omplir una fossa oberta a la vora del riu "ab argamassa, utilitzant-se també blocs o carreus del llenç i de les torres de la muralla vella" (TED'A, 1987, 23).

¹ Sobre aquesta estructura, de poca amplada i amb un número indeterminat d'arcades, destruït a la riuada de 1850, podem trobar-hi suficients referències a TED'A, 1987, nota 4.

BIBLIOGRAFIA.

- Alföldy, G. (1975): *Die romischen Inschriften von Tarraco*. Berlín.
- CODEX (1993): *Informe de la intervenció arqueològica al solar número 12-14 de l'Avinguda Vidal i Barraquer (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- CODEX (1997): *Informe de la intervenció arqueològica a la parcel.la 16 del Peri Plana (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- COTA 64 (1995): *Informe de la intervenció arqueològica a la Plaça Generalitat (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- COTA 64 (1997): *Informe de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Vidal i Barraquer s/n, parcel.la 17 (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- COTA 64 (1999): *Memòria de la intervenció arqueològica la parcel.la 16, Peri Plana (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdita).
- Gebellí, P.; Vallverdú, J. (1993): *Informe de la intervenció al solar 5-6 de l'Avinguda Roma (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- Güell, M. (1992): *Informe de la intervenció al solar número 10 de l'Avinguda Vidal i Barraquer (Tarragona, Tarragonès)*. Generalitat de Catalunya (inèdit).
- López, J. (2000): Excavacions al solar de Parc Central. *Tarraco 99, Arqueologia d'una capital provincial romana. Documentants d'arqueologia clàssica*, 3. Universitat Rovira i Virgili. Tarragona.
- Pons d'Icart, Ll. (1980, reimp.): *Libro de las Grandezas de la Insigne ciudad de Tarragona*. Lleida, 1572.
- Ramon, J. (1995): *Las ánforas fenicio-púnicas del Mediterráneo central y occidental. Colección instrumenta*, 2. Publicacions de la Universitat de Barcelona. Barcelona.
- Serra Vilaró, J. (1936): *Fructuós, Auguri i Eulogi, màrtirs sants de Tarragona*. Tarragona.
- Serra Vilaró, J. (1948): *La necrópolis de Sant Fruituoso*. Tarragona.
- TED'A (1987): *Els enterraments del parc de la ciutat i la problemàtica funerària de Tàrraco*. Memòries d'excavació, 1. Tarragona.

Tubilla, M. (1996): Un nuevo tramo viario hallado en Tarragona: Excavación arqueológica en el solar de Avinguda Roma 2-3-4 Quinta de Sant Rafel. *Butlletí Arqueològic. R.S.A.T. Època V*, 18. Tarragona.

PLANIMETRIA

 <p>COTA 64 EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES</p>	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	NÚM
	PARCEL·LA 16, PERI PLANA		
	COORDENADES U.T.M.	Situació de l'estructura en relació a la ciutat de Tarragona	1
	36-35218-455358		

FOTOGRAFIA

JACIMENT:	PARCEL·LA 16, PERI PLANA, RIU FRANCOLÍ		
MUNICIPI:	TARRAGONA	COMARCA:	TARRAGONÈS
Fotografia 1:	Vista aèria del sector est de Tarragona, on es troba l'estructura documentada.		
Fotografia 2:	Vista general de l'estructura documentada		

JACIMENT:	PARCEL·LA 16, PERI PLANA, RIU FRANCOLÍ		
MUNICIPI:	TARRAGONA	COMARCA:	TARRAGONÈS
Fotografia 3:	Detall dels carreus que conformen l'estructura murària.		
Fotografia 4:	Vista del parament amb les arcades del pont actual al fons.		

